

ринків збуту і сировини (ринки ЄС та країн Азії). Проте є і ряд недоліків: відсутність кваліфікованих кадрів, недостатньо розвинута інфраструктура, суперечності у законодавстві, пасивність держави щодо стимулювання інвестицій у відповідні галузі, – усунення яких створить сприятливий інвестиційний клімат в Україні [3, с. 52].

Певні кроки щодо цього уже робляться. Так, вступивши до СОТ, Україна значно покращила свою інвестиційну привабливість і викликала помітний інтерес з боку іноземних інвесторів. Статистичний аналіз показує, що останніми роками обсяги закордонних інвестицій в Україну зростають, причому збільшується і кількість країн, з яких надходять інвестиції.

В цілому бачимо, що на шляху до інтеграції України у світовий економічний простір існує значна кількість проблем, які затримують цей процес.

За час від здобуття незалежності і до сьогоднішнього дня Україна поступово і все глибше входить в систему світового господарства.

За цей час неодноразово змінювалась зовнішньоекономічна стратегія України, напрями інтеграції у пошуках оптимального шляху входження в світовий економічний простір.

На даному етапі Україна здійснює економічну і торгівельну взаємодію з різною інтенсивністю із більш як 150-ма країнами світу. Серед напрямів економічної інтеграції можна виділити азійський, американський, африканський, східноєвропейський, західноєвропейський вектори. Пріоритетним серед них для України є західноєвропейський вектор, представлений країнами Європейського союзу.

Відносини між Україною та ЄС довгий час розвивалися поки не досягли теперішнього рівня, коли ЄС став основним стратегічним і торгівельним партнером України. Для подальшої інтеграції Україна здійснює активні кроки зі свого боку і ЄС позитивно реагує на них. Так після вступу до СОТ Україна значно наблизилась до Європи і створила передумови до глибшої інтеграції.

Отже, оскільки на шляху інтеграції у світову економіку стоїть чимало проблем, основними з яких є низька конкурентоспроможність української продукції, неефективна структура вітчизняного експорту і як наслідок від'ємне зовнішньоторгівельне сальдо, не надто сприятливий

інвестиційний клімат, певні законодавчі перешкоди тощо, ці питання потребують негайного вирішення, інакше будуть надалі продовжувати гальмувати процеси інтеграції України у світовий економічний простір.

Таким чином, Україна досить успішно здійснює своє входження у світове господарство, маючи для цього всі необхідні можливості, але для прискорення даного процесу потрібно визначити головні проблеми економічної інтеграції і спрямувати максимум зусиль з боку держави і суспільства на їх вирішення [9, с. 45].

На сьогодні, Європейський Союз, фактично, є єдиним міжнародним інтеграційним об'єднанням, яке існує на континенті протягом майже півстоліття. Інші міжнародні угруповання або припинили своє існування, або значно скоротили сферу свого впливу. Незважаючи на існуючі реальні проблеми у соціально-економічному розвитку (уповільнення темпів економічного зростання, достатньо високий рівень безробіття, ускладнення механізму прийняття комунітарних рішень та ін.), залишаючись одним з основних стовпів сучасної світової економіки, прогресу людства в цілому, ЄС значно посилює свою позицію у всіх сферах світового розвитку.

Отже, європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції як фактора сприяння державній незалежності, безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни.

1. Власюк О. С. Експортна стратегія України як чинник конкурентної боротьби на світовому ринку / О. С. Власюк // Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. – № 4. – С. 20–27. 2. Мартиненко В. Ф. Залучення зовнішніх інвестицій в економіку України: методологічний аспект / В. Ф. Мартиненко // Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. – № 4. – С. 91–97. 3. Мирошниченко В. Бренд країни як двигатель економічного розвитку / В. Мирошниченко. – 2006. – № 24 (488). – С. 52–55. 4. Про «Основні напрями зовнішньої політики України». Постанова Верховної Ради України // Голос України. – 24 липня 1993 р. – № 139. – С. 4. 5. Стеценко Ж. В. Формування експортного потенціалу в Україні / Ж. В. Стеценко // Економіка та держава, 2008. – № 7. – С. 22–25. 6. Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К., 1996. – 352 с. 7. Тойнби А. Дж. Постигание истории: Сборник / А. Дж. Тойнби. – М., 1991. – 346 с. 8. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. 1. Гештальт и действительность: Пер. с нем. / О. Шпенглер. – М., 1993. – 303 с. 9. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М., 1994. – 527 с. 10. План дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки. – 45с.

Олександра Северінова

Релігійний (ісламський) чинник у глобалізаційних процесах: аналітичний погляд

У статті аналізується місце та роль релігійного (ісламського) чинника в суперечливому глобалізаційному процесі. Розкриваються основні причини, що актуалізують увагу до особливостей зростання впливу релігійного чинника та трансформації останнього від духовної до політичної значущості.

This article analyzes the role and place of religious (Islamic) factor in the contradictory processes of globalization. The basic reasons that actualize attention to the peculiarities of growth and influence of the religious factor and transformation of it from spiritual to political significance are shown.

У сучасному глобалізованому світі роль релігії виводиться на новий шабель не тільки духовного напряму розвитку суспільства, а й що немало важливо зміщує фокус як наукової уваги так і численних громадських дискусій у бік з'ясування політичної значущості релігійного чинника. Складною релігійна ситуація була завжди, особливо на початку ХХІ ст., яке позначилося не лише світовою економічною кризою, а й кризою багатьох світоглядних уявлень, що тривалий час вважалися єдино правильними та давали змогу пояс-

нювати та частково контролювати всі суперечливі процеси. Такі складні та багатокomпонентні явища, як глобалізація, інтеграція європейців, та інші занурюють людство у важке, незрозуміле і нерівне протистояння, яке не завжди призводить до бажаних результатів.

Отже, світ навколо нас динамічно змінюється, і питання стоїть так: або наша країна дасть нарешті адекватну відповідь на виклики часу, або остаточно перетвориться у третьорозрядну державу.

Науковий дискурс щодо перспектив та наслідків глобалізації та європеїзації на сьогодні триває. Прихильники цих явищ стверджують, що глобалізм – домінуюча і найвпливовіша ідеологія сучасного світу, а глобалізація – невідвортна доля всіх націй, що відображає сутність демократії [1, р. 11–30], на противагу активним критикам, які впевнені, що глобалізація знищить демократію, як таку, аргументуючи тим, що сфера ринку розширюється, а сфера влади звужується; чим універсальніший контроль ринку, тим більше демократія перетворюється на формальні права, у кращому випадку інколи обирати собі правителів [2]. Однак, всі вони суголосні в одному – що сучасний світоустрій є глобалізованим, та наголошують на необхідності врахування головних чинників, які впливають на всі суперечливі світові процеси.

Окрему увагу дослідники приділяють питанню місця та ролі релігії у процесах глобалізації. І це є цілком зрозумілим, бо для багатьох культур пріоритетом є перш за все релігійні догми, для інших – національне законодавство. Це може бути не аби якою проблемою, бо глобалізація також має на увазі співіснування та змішання різних культур та націй (так званий культурний релятивізм). Адже в сучасних поліконфесійних та поліетнічних суспільствах, яким є і українське, простежується не тільки зв'язок, але й конкуренція різних правових систем, як наприклад національне законодавство та закони шаріату.

Отже, суттєве розширення присутності релігійного чинника у сучасних суспільних процесах, які охоплюють не тільки культурно-інформаційні та духовно-моральні простори, впливає і на зовнішньополітичний курс держави. У зв'язку з цим постає питання про активізацію ролі релігійного чинника на шляху консолідації українського суспільства з метою досягнення світлого «європейського майбутнього».

У контексті цих поставлених питань визначається мета статті, а саме: з'ясування особливостей зростання впливу релігійного чинника (переважно ісламського); та завдання: дослідити і проаналізувати роль світових релігій у сучасних цивілізаційних процесах.

Проблематика релігійного чинника досліджується у працях зарубіжних і українських вчених: М. Панчука, А. Салмина, А. Пирогова, В. Андрущенко, М. Обушного, О. Гриценка, М. Заковича, О. Рублюка, М. Довбищенко, М. Бабія, А. Глушака, М. Гаджимирзяєва та інших.

Дослідники дедалі частіше попереджають, що ісламізація Європи через імміграцію мусульманського населення може бути усвідомленим і добре продуманим ісламським проектом. Цілком природньо, що за таких умов активізується роль ісламського чинника як релігії, яка включає не тільки заповіді, а й норми поведінки, які регулюють спосіб життя мусульман у всіх його проявах і з якими вони не можуть не рахуватися. Ці норми часто вступають у суперечність з повсякденним життям корінного населення країн-реципієнтів. Тим більше, що зазвичай мусульмани вважають свою релігію єдино правильною, що автоматично перетворює їх на «правовірних», а всіх, хто не слідує настановам ісламу, – на «невірних». Звичайно, такі погляди заважають мусульманам інтегруватися в європейське співтовариство, не кажучи вже про зустрічний спротив останнього. Нерівномірність розвитку держав світу, реорієнтація світу, активізація національних та релігійних чинників призвели до посилення фундаменталізму, зокрема ісламського. Серед міжнародних релігійних терористичних угруповань нині більшість визнано ісламськими.

Крім того, інтенсивний розвиток релігійного тероризму зумовлений загальною деідеологізацією внутрішнього життя низки країн, в яких фундаменталістські ідеї, зокрема ісламістські, знаходять дедалі більше прихильників, займаючи звільнене традиційними ідеологіями місце. Принагідно зазначимо, що іслам – друга за численністю (після християнства) світова релігія, яку сповідують у 127 країнах майже 1,5 млрд. людей.

В основі ідеології ісламського тероризму – концепція панісламізму, тобто мусульманської єдності, що передбачає створення організації об'єднаних мусульманських націй, Всесвітньої армії ісламу, ісламської економіки та інше. Фундаменталісти прагнуть перебудувати дійсність відповідно до норм релігійного життя та утвердити ісламський порядок в країнах, і не лише населених мусульманами. Найбільш загрозливою для країн СНГ є «дуга нестабільності», що пролягає від Індонезії до Косово через Центральну Азію, Індостан і Кавказ [3, с. 235–236]. При цьому західні європоцентристські уявлення про переваги Заходу над Сходом і відношення до ісламу, як до потенційно небезпечної ідеології терористів лише підсилюють агресивність останнього. «...мусульманська спільнота поступово консолідувалася і намагається відновити ті позиції в світі, які вона займала за часів середньовіччя. Лунають заклики ісламізувати весь світ, аби досягти гармонії і порядку і виключити всі вади, які несе людству “розбещений” Захід» [4].

Відтак, неконтрольована міграція, особливо з країн, в яких сповідується іслам, негативно впливає на внутрішню безпеку полікультурних країн, оскільки провокує не тільки соціальне розшарування та релігійну нетерпимість, а й екстремізм, тероризм та інше.

Варто звернути увагу на посилення релігійного чинника у сучасних політичних відносинах, його актуалізацію у вузькому розумінні часто пов'язують саме із ісламським фундаменталізмом, а в широкому – із зіткненням цивілізацій та симптомом «поминок за епохою Просвітництва» – заміщенням притаманних традиціям останнього світських ідеологій релігійними [5]. Також релігійний фундаменталізм, як констатує Ф. Фукуяма, був спровокований розпадом комунізму, що в подальшому викликало вибух найрізноманітніших релігійних рухів – не тільки ісламських у Середній Азії та Закавказзі, а й християнських – у Росії, Україні, Польщі та інших частинах Східної Європи [6].

Зростання ролі релігійного чинника – це насамперед вимоги визнати певну ідентичність (Д. Шварцмантель), носії якої хочуть отримати від держави право на власну територію для розбудови релігійних споруд та проведення релігійних ритуалів. На сьогодні такі вимоги дедалі частіше стають вкрай проблематичними, особливо якщо корінне населення сповідує іншу релігію. Наприклад, у християнській Швейцарії налічується 400 тисяч мусульман і 200 мечетей. Ця країна вже ввела заборону на будівництво мінаретів, за що на референдумі проголосувало 57,5 % громадян. Подібні заходи запровадила і Австралія, уряд якої всіх, кому не подобаються церкви і розп'яття, попросив покинути країну. Керівництво Польщі у 2007 р. підтримувало програму правового релігійного консерватизму. 450 мечетей у маленькій Голландії... Напевно, ця країна буде наступною в нашому переліку, якщо, звичайно, відмовиться від надмірної толерантності не лише щодо ісламу, а й наркотиків, гомосексуалізму, проституції та іншого. До речі, останні явища чомусь не заважають ісламським прихильникам різних релігійних «стримувань» та світського аскетизму мирно співіснувати з ними в межах даної країни.

Деякі дослідники вважають, що перша глобальна революція два тисячоліття тому була за своєю суттю релігійною і ґрунтувалася на вченні Христа. Апостол Павло вчив, що людина не повинна хизуватися своєю свободою і не засуджувати іншого. Саме так з нею вчиняє Господь і вчить розуміти, що означає «милості хочу, а не жертви...» (Мф. 9:13). Сьогодні принципи, закладені у вченні Христа, не втратили своєї актуальності та можуть стати вихідними засадами в процесах глобалізації суспільства:

- інтернаціоналізм («немає відмінностей між Іудеєм та Елліном». Рим. 10, 12);
- єдність світу («страждає чи один член, страдають з ним всі члени; славиться чи один член, з ним радіють всі члени. І ви – тіло Христове, а порізно – члени». 1 Кор. 12, 26, 27);
- соціальне братерство людей («всі ми одним духом хрестилися в одне тіло, Іудеї чи Елліни, раби чи вільні, і всі напоєні одним духом». 1.Кор. 12, 13);
- абсолютність моральної поведінки («як хочете, щоб з вами поступали люди, так поступайте з ними». Мф. 7, 12);
- божественність, святість людини («храм Божий свят, а цей храм – ви». 1 Кор. 3, 17);
- абсолютність добра і творчість добра («не будь захоплений злом, але перемагай зло добром». Рим. 12, 21);
- абсолютність любові («любов не заздрить, любов не превозноситься, не гордиться... Любов ніколи не перестає». 1 Кор. 13, 4, 8);
- абсолютність творчого пошуку («і пізнаєте істину, і істина зробить вас вільними». Ін. 8, 32) [10, с. 234].

Так чи не у вченні Христа приховані ті наріжні камені, які сьогодні можуть і повинні використовуватися, як постулати політики європеїзації суспільства.

На жаль, цього не можна сказати щодо ісламської релігії, яка є досить молодою і, можливо, саме нині випробовує на собі традиції Хрестових походів, характерних для середньовіччя. Активізацію ісламу пов'язують з виникненням у XVIII ст. різновиду ортодоксального ісламу – ваххабізму, який вважають ідеологічним підґрунтям ісламського фундаменталізму, а відтак – релігією терористів. Враховуючи, що іслам виник у VI ст., а активізувався через 12 століть, то, напевно, не викликати перепечень повний збіг у часі активності ісламу з активністю християн, яке також розпочалося через 12 століть після Різдва Христового і характеризувалося жорстким прагненням нав'язати свою релігію східним сусідам. На жаль, методи ісламу сьогодні є більш руйнівними і масштабно кровопролитними, якщо враховувати можливість потрапляння до рук ісламістів ядерної зброї. Такий стан речей вимагає від світової спільноти не тільки швидкої реакції на існуючі виклики, а й запровадження жорстких обмежуючих заходів.

Загалом політизація ісламу – це негативна реакція на надмірну експансію західної цивілізації. І не лише на проникнення західних цінностей у культури Сходу, а насамперед на глобалізацію економіки, якій традиційні культури намагаються протистояти. Фундаменталісти намагаються повернутися до «базової ознаки ідентичності», на якій можна б заснувати гомогенний суспільний устрій. У сучасному світі можна вказати на релігійний фундаменталізм, націоналізм (в тому числі державний, що намагається захистити національну державу від впливу транснаціональних тенденцій), а також на «нові націоналізми», тобто ідеологічне оформлення державотворчих процесів, часто на регіональному рівні (колишня Югославія, італійська Північ) [7].

Серед релігійних суперечностей, які спіткали Україну, окреме місце займають також стосунки з ісламом, які ускладнюють формування політики європеїзації українського суспільства. Хоча слід зазначити, що ми також не залишаємося осторонь процесів, пов'язаних зі світовими міграційними тенденціями.

В Україні іслам є третьою за кількістю представників релігією, кількість мусульман в Україні сягає 4 % населення. Це кримські й волзькі татари, представники кавказько-іберійської мовної групи, невеликі діаспорні об'єднання інших тюркомовних народів, а також етнічні українці та росіяни, які прийняли іслам. Переважна більшість представників ісламу сповідує сунізм.

Мусульмани України об'єднані у 467 релігійних громад. Офіційно в Україні функціонують: Духовне управління мусульман України; Духовне управління мусульман Криму; Духовний центр мусульман України. Крім того, в органах державної влади не зареєстроване Об'єднання незалежних мусульманських громад. Також в нашій країні діють: Ісламський університет, відкритий під егідою ДУМУ; Міжобласна асоціація громадських організацій громадян «Арраїд», Ісламський культурний центр.

Єдиної організаційної структури немає. Однак зовнішні негативні чинники, насамперед пов'язані з геополітичними пріоритетами України, дедалі активніше заявляють про себе. На це слушно звертає увагу український політолог Д. Видрін в інтерв'ю тижневику «Бізнес»: «допоки ми накриті кольчугою геополітичної невизначеності, ми не фіксуємося радаром тероризму, для чеченських терористів ми – далека Європа, а для арабських – далека Євразія. Але, як тільки ми визначимося, нас одразу помітять» [8, с. 132].

Про роль релігійного чинника в житті українців свідчать дані таблиці 1 [9].

Відповіді «дотримуюся завжди, часто та інколи» склали 70 % відповідей, що свідчить про досить важливу роль релігії у житті українців.

Водночас категорично на це питання «дотримуюся завжди» відповіли лише 19,1 % опитуваних.

Тут, на нашу думку, варто окреслити декілька принципових позицій. По-перше, не зовсім зрозуміло, про які релігійні традиції йдеться: свідому релігійність, як норму життя чи про так зване «розважальне богослов'я» – поставити свічку в церкві, посвятити їжу на Пасху, традиційне хрещення новонародженого тощо? По-друге, це відповіді представників якої конфесії? Можливо, серед них були мусульмани, іудеї, які більш консервативно ставляться до релігійних традицій та норм, котрі для них є основою повсякденного життя?

З урахуванням цих зауважень українців не можна назвати настільки релігійними, щоб це загрожувало протистояннями на міжконфесійному рівні, наприклад, між християнами та іудеями або християнами та мусульманами. Якщо конфлікти і можливі, то на етнічному ґрунті. Щоправда, у випадку з мусульманами, агресії можна очікувати саме

Таблиця 1. Якою мірою в повсякденному житті Ви дотримуетесь традицій і норм сповіданої Вами релігії (%)

1.	Ніколи	11,1
2.	Дотримуюсь інколи	34,5
3.	Дотримуюся часто	25,1
4.	Дотримуюся завжди	19,1
5.	Важко сказати	10,3

від останніх, яким не до вподоби нехтування з боку українців релігійними приписами, навіть власними. На нашу думку, свідоме ставлення до своєї релігії автоматично повинно передбачати повагу до іншої, оскільки у такому випадку формується розуміння внутрішнього стану людини, навіть якщо сама релігія не зрозуміла.

Отже, підбиваючи підсумки слід відзначити, що релігія завжди відіграла важливу роль в суспільстві. Однак, сучасна світова боротьба за лідерство має на меті не «Мир у всьому світі», а владу над всім світом. І в цій жорстокій, а подекуди і кривавій боротьбі не нехтуються жодні засоби. Так, релігія в сучасному контексті часто виступає засобом досягнення переслідуваної мети; засобом маніпулювання суспільною думкою, засобом провокування політичних та воєнних конфліктів тощо. Зацікавлені політичні сили дуже вдало навчилися використовувати найчутливішу тему кожного суспільства задля формування суспільної думки і зразкового маніпулювання нею. Шкода, що ціна такого інструментарію дуже висока і веде не до глобального взаєморозвитку, а до глобального взаємознищення.

На нашу думку, як висновок можна процитувати відомі слова: «завдання справжнього правителя не побудувати рай на землі, а не допустити пекла у власній країні»...

1. Вільчинська І. Ю. Україна і глобалізований світ: соціокультурний вимір / І. Ю. Вільчинська, О. Р. Колієвська. – К.: ДАККІМ, 2007. – 230 с.
2. Гриценко О. Культура і влада: теорія і практика культурної політики в сучасному світі / О. Гриценко. – К., 2000. – 280 с.
3. Население и глобализация: 2-е издание / Н. М. Римашевская, В. Ф. Галецкий и др. – М.: Наука, 2004. – 322 с.
4. Орлова Т. Захід і схід в історичному процесі: минуле і сучасність / Т. Орлова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2011. – № 2. – С. 136–140.
5. Пирогов А. И. Политическая психология / А. И. Пирогов. – М.: Трикта, 2005. – 368 с.
6. Українське суспільство 1992–2008: соціологічний моніторинг / За ред. В. Ворони, М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 656 с.
7. Фукуяма Ф. Будущее фундаментализма // Русская национальная философия в трудах ее издателей [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.hrono.ru/libris/lib_ffukuyama02.html.
8. Albo G. The World Economy, Market Imperatives and Alternatives // Rourke J. Taking Sides. Clashing Views on Controversial Issues in World Politics. – Guilford, 2000. – 206 p.
9. Gray J. Enlightenment's Wake: Politics and Culture at the Close of the Modern Age / Gray John. – L.; N. Y.: Routledge, 1995. – 150 p.
10. Steger M. Ideologies of globalization / Manfred B. Steger // Journal of Political Ideologies. – 2005. – № 10 (1). – P. 11–30.

Людмила Сорочук

Етнокультурна самобутність українського весілля в європейському просторі

У статті розглядається обрядово-мистецький комплекс весілля як зразок духовно-звичаєвого надбання українців. Описується коровайний обряд, подається його семантика та символічне наповнення.

The article deals with ritual-art complex wedding as an example of spiritual and customary Ukrainian heritage. It describes festive baking bread and submitted its semantics and symbolic content.

Українське весілля як етнокультурний феномен є складовою народної культури. Це народне дійство зберігає системно пов'язані між собою ціннісні джерела – архетипні, етнічні й національні, яскраво розкриваючи «Дух» і ментальність нації. Адже у весільному обрядово-мистецькому комплексі закодований життєвий досвід українців, який передається художніми засобами. Тому вивчення весільної обрядовості є необхідним з точки зору розкриття мікросвіту української родини, пізнавального аспекту розмаїття обрядової символіки, поетичної творчості, етнопсихології та родинної педагогіки.

Весільний обряд як один із яскравих прикладів народного духовно-звичаєвого надбання віддавна був об'єктом пильної уваги етнографів, істориків, фольклористів, психологів, мистецтвознавців, оскільки є найбільш збереженим. Вагомий внесок у його вивчення зробили М. Сумцов, А. Кримський, П. Чубинський, О. Потебня, Г. Танцюра, В. Борисенко та ін. Підхід до вивчення весільної обрядовості спирається на етнолінгвістичний напрям у фольклористиці, який акцентує увагу на шляхах відтворення в мові культурних, соціально-психологічних та міфологічних уявлень. Сьогодні у цій галузі плідно працюють вчені Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, вчені Інституту слов'янознавства і балканістики Російської академії наук, вчені Люблінського університету під керівництвом професора Є. Бартмінського.

Першими зразками етнолінгвістичного розгляду явищ духовної культури в українському мовознавстві можна вважати праці О. Потебні «О мифическом значении некоторых обрядов и поверий» (Москва, 1865), «О некоторых символах в славянской народной поэзии» (Харків, 1860), «Объяснение малорусских и сродных народных песен» (Варшава, 1883–1887), в яких відомий дослідник використав обрядову лексику

для аналізу народних обрядів, послугуючись при цьому свідченнями етнографії. У другій половині XIX ст. в Україні були опубліковані фольклористичні праці, в яких досліджено весільний обряд в цілому та його окремі елементи, функції учасників обряду. Це, насамперед, праці М. Сумцова «О свадебных обрядах, преимущественно русских» (Харків, 1881), «Хлеб в обрядах и песнях» (Харків, 1885). В останній фундаментальній студії вчений дослідив назви короваю в різних мовах, мотивацію виникнення коровайного обряду; у праці «Религиозно-мифологическое значение малорусской свадьбы» (Київ, 1886) він запропонував етимологію фразеологізму «бгати коровай», тобто вимішувати. Заслугове у увагу праця В. Охримовича «Значение малорусских свадебных обрядов и песен в истории эволюции семьи», у якій проаналізовано назви весільних чинів, поділ учасників весілля на групи. Цього ж періоду сягають відомі фольклористичні праці Б. Грінченка та І. Франка; останній високо цінував весільну обрядовість та весільні пісні, вважаючи їх цінним соціологічним, етнологічним і «язиковим» матеріалом, сам записував народні пісні.

Формування весільної обрядовості відбувалося впродовж тисячоліть у досить складних історичних умовах. Українське традиційне весілля, за даними різних досліджень, формувалося під впливом багатьох чинників, починаючи зі становлення суспільного життя, а також західноєвропейських (частково римських) та азійських запозичень. Завдяки цьому українське весілля усталілося не тільки як складне родинно-побутове явище, а й як багатюща обрядовість [7, с. 57]. Поняття обряд розуміють як узвичаєне, обов'язкове символічне дійство, що вживається для відзначення найбільш важливих подій у житті людського колективу, родини чи навіть окремої особи. Український весільний обряд виник